

УДК 342.92

В. В. Ліпинський, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного та митного
права Університету митної справи та фінансів

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ ПЕРЕМІЩЕННЮ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ З ПРИХОВУВАННЯМ ВІД МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Досліджено норми чинного законодавства щодо протидії переміщенню товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю. Проаналізовано статистичні показники в напрямку протидії митним правопорушенням. Визначено та запропоновано шляхи вдосконалення результативності роботи митниць на правоохоронному напрямку.

Ключові слова: порушення митних правил; приховування від митного контролю; митний кордон України; митниці; митний контроль.

Dedicated to the research of current legislation on combating movement of goods across the customs border of Ukraine concealed from customs control. Analyzed statistical indicators on combating customs offenses. Determined and suggested ways of improving the performance of customs in law enforcement area.

Key words: violation of customs regulations; concealing from customs control; customs border of Ukraine; customs; customs control.

Постановка проблеми. Відповідно до п. 10 ч. 2 ст. 544 Митного кодексу України (далі – МКУ) одним з основних завдань органів доходів і зборів є запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил на всій митній території України [1].

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 р. № 160 “Про утворення Державної фіскальної служби” утворено Державну фіскальну службу (далі – ДФС) як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України, реорганізувавши Міністерство доходів і зборів шляхом перетворення [2]. Крім того, згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 311 “Про утворення територіальних органів Державної фіскальної служби та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України” як юридичні особи публічного права утворено територіальні органи Державної фіскальної служби [3].

П. 24 ч. 4 Положення про Державну фіскальну службу України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 р. № 236 “Про Державну фіскальну службу України”, встановлює, що ДФС відповідно до покладених на неї завдань здійснює у випадках, передбачених законом, провадження у справах про порушення митних правил та у справах про адміністративні правопорушення, а відповідно до п. 43 запобігає та протидіє контрабанді та порушенням митних правил на митній території України [4]. Слід зазначити, що у зв’язку з утворенням ДФС зміни в МКУ дотепер не внесені.

Особи, що вчиняють контрабанду та порушують митні правила, посягають на встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через

© В. В. Ліпинський, 2015

митний кордон України, внаслідок чого завдають шкоди економіці держави, її культурній спадщині, здоров'ю населення та громадській безпеці, сприяють розширенню тіншового сектора економіки [5].

Порушення митних правил, пов'язані з переміщенням товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, характеризуються високим ступенем організованості, технічного забезпечення, регіональними і міжнародними зв'язками. Правопорушники все частіше використовують методи, за яких експортно-імпортні операції виглядають законними, але при цьому завдають шкоди бюджету держави. Ефективна протидія митним правопорушенням, зокрема переміщенню товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, є одним з важливих напрямків роботи митниць України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням притягнення до адміністративної відповідальності за порушення митних правил присвячено праці Є. В. Додіна, Ю. М. Дьоміна, С. В. Ківалова, С. В. Кувакіна, Д. В. Приймаченка та ін. Водночас питання протидії переміщенню товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю не знайшли достатньої уваги. Дослідження цього питання дозволило б підвищити ефективність роботи митниць під час правозастосовної діяльності.

Мета статті – розкриття та аналіз питань протидії переміщенню товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю та шляхів її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Протягом 2014 р. митниці ДФС вживали організаційно-практичних заходів, спрямованих на протидію митним правопорушенням, за результатами яких заведено 15 108 справ про порушення митних правил на суму понад 626,45 млн грн.

Тимчасово вилучено предмети правопорушень на суму понад 390,15 млн грн (за 8288 справами), зокрема продовольчих товарів на суму понад 63,08 млн грн; промислових товарів – понад 200,35 млн грн; валюти – понад 83,45 млн грн.

Один зі шляхів запобігання та виявлення митних правопорушень – співпраця та обмін інформацією з компетентними органами іноземних держав у рамках надання взаємної адміністративної допомоги. За результатами співпраці та обміну інформацією з митними органами іноземних держав протягом 2014 р. митниці ДФС завели 552 справи про порушення митних правил на суму 191,7 млн грн (30,7 % загальної вартості предметів правопорушень). Найвагоміших результатів з виявлення схем незаконних зовнішньоекономічних операцій досягнуто завдяки міжнародному інформаційному обміну з митними адміністраціями Федеративної Республіки Німеччина, Королівств Нідерланди, Великобританії, Турецької Республіки та Республіки Польща.

За результатами розгляду справ митниці ДФС протягом 2014 р. наклали штрафів на суму 70,43 млн грн.

Судами за результатами розгляду справ прийнято рішення про конфіскацію предметів правопорушень на суму 184 млн грн та накладено штрафів на суму майже 140 млн грн.

З метою запобігання, виявлення та припинення порушень законодавства з питань державної митної справи, виявлення кримінальних правопорушень у митній та податкових сферах, запобігання і припинення каналів незаконного переміщення товарів через митний кордон України з 05.08.2014 до 06.09.2014 проведено операцію “Захід-2014” (у зонах діяльності Львівської, Чопської, Ягодинської та Чернівецької митниць) і з 06.10.2014 до 07.11.2014 – операцію “Південь-2014” (у зоні діяльності Одеської митниці).

За підсумками вжитих заходів під час операції “Захід-2014”:

– складено 761 протокол про порушення митних правил на загальну суму 11,2 млн грн;

– вилучено предметів правопорушень на суму 9,4 млн грн;

– виявлено ознаки кримінальних правопорушень і направлено до слідчих підрозділів 60 матеріалів на загальну суму 16,4 млн грн.

За результатами вжитих заходів під час операції “Південь-2014”:

– складено 86 протоколів про порушення митних правил на загальну суму 700 тис. грн;

– вилучено предметів правопорушень на суму 7,9 млн грн;

– виявлено ознаки кримінальних правопорушень і направлено до слідчих підрозділів 4 матеріали на загальну суму 9,3 млн грн;

– винесено 87 постанов про накладання адміністративного стягнення;

– конфісковано товарно-матеріальних цінностей на суму 12,9 млн грн;

– стягнуто штрафів на суму 99,2 тис грн [6].

У січні–березні 2015 р. митниці ДФС завели 4224 справи про порушення митних правил на суму 286,6 млн грн. Тимчасово вилучено предмети правопорушень на суму понад 143,8 млн грн за 2134 справами.

У цей період зафіксовано 909 випадків переміщення через митний кордон України продовольчих товарів з порушенням митного законодавства на суму понад 23,8 млн грн.

Порушення митного законодавства виявлено у 671 випадку під час переміщення промислових товарів на суму 61,6 млн грн, при переміщенні через митний кордон України валюти – у 196 випадках на суму понад 43,7 млн грн, під час переміщення транспортних засобів – у 71 випадку на суму майже 14,7 млн грн.

Також митниці ДФС розглянули 1318 справ про порушення митних правил і застосували адміністративне стягнення у вигляді штрафу на суму майже 21,6 млн грн.

Протягом I кварталу 2015 р. на розгляд до суду митницями ДФС передано 2176 справ про порушення митних правил на суму 292,2 млн грн.

За результатами розгляду справ судом прийнято рішення про конфіскацію безпосередніх предметів правопорушень на суму 99,6 млн грн та накладено штрафів на суму майже 60 млн грн [7].

Відповідно до ч. 1 ст. 483 МКУ переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, тобто з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів або способів, що утруднюють виявлення таких товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням органу доходів і зборів як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи документів, отриманих незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві відомості щодо найменування товарів, їх ваги (з урахуванням допустимих втрат за належних умов зберігання і транспортування) або кількості, країни походження, відправника та/або одержувача, кількості вантажних місць, їх маркування та номерів, неправдиві відомості, необхідні для визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД та його митної вартості, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, а також товарів, транспортних засобів зі спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого цією статтею або ст. 482 цього Кодексу, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 200 відсотків вартості товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, а також товарів, транспортних засобів зі спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України [1].

Об'єктом зазначеного правопорушення є встановлений національним законодавством порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Об'єктивна сторона – дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України. Під дією розуміється активна поведінка (вчинок) особи, в якій відображена зовні її воля і що спрямована на спричинення певних негативних наслідків.

Відповідно до п. 57 ст. 4 МКУ товари – будь-які рухомі речі, у тому числі ті, на які законом поширено режим нерухомої речі (крім транспортних засобів комерційного призначення), валютні цінності, культурні цінності, а також електроенергія, що переміщується лініями електропередачі [1].

Транспортними засобами, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України, слід розуміти будь-які засоби авіаційного, водного, залізничного, автомобільного транспорту, трубопроводи та лінії електропередач.

Переміщення предметів із приховуванням від митного контролю – це їх переміщення через митний кордон:

- із використанням тайників або інших засобів, що утруднюють їх виявлення;
- шляхом надання одним предметам вигляду інших;
- з поданням митному органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів або таких, що отримані незаконним шляхом, містять неправдиві дані чи є підставою для переміщення інших предметів.

Відповідно до п. 53 ст. 4 МКУ спеціально виготовлене сховище (тайник) – сховище, виготовлене з метою незаконного переміщення товарів через митний кордон України, а також обладнані та пристосовані з цією метою конструктивні ємності чи предмети, які попередньо піддавалися розбиранню, монтажу тощо [1].

Використанням інших засобів, що утруднюють виявлення предметів (тобто “фізичне” приховування), має визнаватися, зокрема, приховування останніх у валізах, одязі, взутті, головному вбранні, речах особистого користування, на тілі або в організмі людини чи тварини.

Надання одним предметам вигляду інших – це зміна їх зовнішніх ознак (форми та стану, упаковки, ярликів, етикеток тощо).

Необхідно враховувати, що підставою для переміщення предметів через митний кордон є визначені нормативними актами документи, без яких неможливо отримати дозвіл митниці на пропуск предметів, зокрема, митна декларація, контракт, коносамент, ліцензія, квота, товаросупровідні документи, дозвіл відповідних державних органів тощо.

Підробленими слід вважати як фальшиві документи, так і справжні, до яких внесено неправдиві відомості чи окремі зміни, що перекручують зміст інформації щодо фактів, які ними посвідчуються, а також документи з підробленими відбитками печаток, штампів, підписами тощо.

Під незаконно отриманими розуміються документи, які особа одержала за відсутності законних підстав або з порушенням встановленого порядку, тобто документи, видані на підставі наданих свідомо неправдивих даних або підроблених документів.

Документами, що містять неправдиві дані, є такі, в яких відомості про суть угоди, найменування, асортимент, вагу, кількість чи вартість предметів, щодо їх відправника чи одержувача, щодо країни, з якої вони вивезені чи в яку переміщуються, тощо не відповідають дійсності [5]. Недійсні документи – документи, що втратили юридичну силу (наприклад, ліцензія, термін дії якої закінчився).

Кваліфікуючою ознакою є повторність учинення порушення митних правил за ознаками ст. 482 та/або 483 МКУ.

Дозволи служби екологічного контролю, сертифікати про походження товарів, фіто-санітарні та ветеринарні сертифікати, сертифікати відповідності, банківські документи щодо розрахунків за контрактами, довідки про проведення декларування валютних цінностей, доходів та майна, що належать резиденту України і містяться за її межами, або довідки про відсутність за межами України валютних цінностей і майна та деякі інші документи хоча й необхідні для здійснення митного оформлення і впливають, урешті-решт, на винесення органом доходів і зборів рішення про пропуск конкретних предметів через митний кордон, не є, власне, підставою для переміщення товарів або інших предметів через митний кордон. Тому використання таких сфальсифікованих документів за наявності підстав може кваліфікуватися за ст. 358 або ст. 366 КК України.

У розмежуванні правопорушень, відповідальність за які передбачена ст. 472 та 483 МКУ, необхідно мати на увазі, що дії особи можуть бути визнані недекларуванням товарів, транспортних засобів комерційного призначення (ст. 472 МКУ) тільки в тому разі, коли особа не мала намірів приховати товар від митного контролю.

Суб'єкт правопорушення – осудна особа, яка досягла 16-річного віку, а також посадова особа підприємства. Посадові особи підприємств – керівники та інші працівники підприємств (резиденти і нерезиденти), які через постійно або тимчасово виконувані ними трудові (службові) обов'язки відповідають за дотримання вимог, установлених МКУ, законами та іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку.

Суб'єктивна сторона характеризується умисною формою вини. Для кваліфікації дій за ст. 483 МКУ не мають значення мотив і мета їх учинення, а також те, чи настали від цього шкідливі наслідки.

Перевізники несуть відповідальність за переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю шляхом подання митному органу як підстави для переміщення цих товарів документів, що містять неправдиві відомості, виключно в разі, якщо ці відомості стосуються кількості вантажних місць, їх маркування та номерів, а перевізниками не вжито заходів до перевірки правдивості зазначених відомостей або у разі неможливості такої перевірки не внесено відповідного запису до міжнародної автомобільної накладної (CMR).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що ситуація, яка склалася з переміщенням товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, складна, оскільки правопорушники постійно вдосконалюють способи такого переміщення, а також шукають нові шляхи.

З метою покращання якості протидії переміщенню товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю першочергова увага митниць має приділятися:

– посиленню контролю за достовірністю документів і відомостей, що надаються під час переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України та під час їх подальшого митного оформлення;

– за наявності обґрунтованих сумнівів у достовірності документів і відомостей, наданих під час переміщення товарів через митний кордон України та під час їх подальшого митного оформлення, направленню запитів до митних та інших органів іноземних держав;

– зіставленню статистичних даних ДФС з даними митної служби країни місцезнаходження відправника (одержувача) товарів про походження, кількість, вартість товарів, експортованих з України та імпортованих у неї;

– налагодженню на регіональному рівні дійової та ефективної взаємодії митниць ДФС із правоохоронними органами.

Для забезпечення правильного та однакового застосування чинного законодавства у зазначеному напрямку роботи митниць ДФС необхідно ініціювати звернення до Верховного суду України щодо узагальнення судової практики та надання відповідних роз'яснень з метою використання у практичній діяльності.

Список використаної літератури:

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>
2. Про утворення Державної фіскальної служби [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 р. № 160. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>
3. Про утворення територіальних органів Державної фіскальної служби та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 311. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>
4. Про Державну фіскальну службу України [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 р. № 236. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>
5. Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил [Електронний ресурс] : Постанова Пленуму Верховного суду України від 03.06.2005 р. № 8. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>
6. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minrd.gov.ua>
7. Інформація щодо результатів роботи митниць Державної фіскальної служби України на напрямку протидії митним правопорушенням у січні–березні 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minrd.gov.ua>